

Становище

от

доц. д-р Даниел Людмилов Петров

Катедра по Обща, експериментална, развитийна и здравна психология“

СУ „Св. Кл. Охридски“

за дисертационен труд

на

Бойко Василев Панчев

на тема:

РОЛЯ НА ЛИЧНОСТНИТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ И

СОЦИАЛНАТА ПОДКРЕПА ПРИ СПРАВЯНЕ В

ЕКЗИСТЕНЦИАЛНИ КРИЗИ

за присъждане на ОНС „доктор“ по професионално направление 3.2.

„Психология“

Научен ръководител: **проф. д.пс.н. Ирина Зиновиева**

1. Основни характеристики и рамка на дисертационното изследване

Дисертационният труд на Бойко Василев Панчев е разработен в съответствие с нормативните изисквания и академични стандарти за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. Представената дисертация се състои от 210 стр. и структурно съдържа увод, пет глави, заключение, библиографска справка. Липсва приложение с използвания инструментариум. Трудът съдържа една фигура и 52 таблици. Списъкът на

използваната литература включва 164 източници (на български, английски и френски език).

Основната цел на дисертационното изследване е да проучи връзката между личностните характеристики, показателите за социална подкрепа и стратегиите за справяне и възможностите за посттравматично израстване при лица, преживели екзистенциални кризи.

Темата е актуална предвид отпечатъка на социалната изолация, атомизираното живеене на съвременния човек и тежките последствия за психичното благополучие. Избраната теоретична рамка отразява завръщане към травматогенния подход в психологията като търси отговорите в опита и ранните преживявания. Използваната методология е съответна на формулираната изследователска цел, поставените задачи и хипотезите на дисертационното изследване. Коректното описание на методите демонстрира отличната подготвеност на докторанта от методологична гледна точка.

2. Съдържателна част, проучване, анализи

Още в увода се задава накратко теоретичната рамка на изследването, основните конструкти и неговите цели, хипотези и задачи. Първа глава съдържа теоретичните подходи към изследване на екзистенциалните кризи, устойчивостта и социалната подкрепа. Разглеждат се същността и съдържанието на тези понятия и актуалният научен статус на изследванията по темата. Втора глава е посветена на посттравматичното израстване, ролята на посттравматичния стрес (причини, симптоми и лечение), критерии за посттравматично израстване. Трета глава представлява изследване на промените в нагласите за света и себе си, емоционалната регулация и ролята на социална подкрепа при екзистенциални кризи. Участват 71 пълнолетни лица, които са преминали през екзистенциална криза – животозастрашаваща болест, финансов колапс, загуба на работа с последващ продължителен период на безработица, водещ до драстична промяна на качеството на живот, загуба на родител в детството или юношеството, травмиращ развод и др. Предадени са основните въпроси и резултати. Използван е концептуален клъстърен анализ. Глава 4 представя емпиричното изследване на ролята на личностните характеристики и социалната подкрепа при справяне в екзистенциални кризи. Направен е обзор на съвременни емпирични проучвания по изследователските въпроси, вкл. и от български автори. Изработен е обобщен теоретичен модел на изследването, подробно са описани целите, хипотезите и

задачите. В графичен вид е представен теоретико-емпиричният модел на проучването (фиг. 1). Използвани са следните въпросници:

- Личностни характеристики – „Големите пет“ (Mini IPIP; Donnellan et al., 2006)
- Скала за социална подкрепа (Peirce et al., 1996; адаптирана за България от Николова и Зиновиева (Николова, 2022))
- Скала за отношение към себе си (Tafarodi & Swann, 2001)
- Стратегии за справяне (Carver et al., 1989)
- Въпросник за посттравматично израстване (Tedeschi & Calhoun, 1996)
- Скала за устойчивост (адаптирана от Wagnild & Young, 1993).

Основните глави на разработката завършват с кратки обобщения и дискусия. Описани са процедурата на провеждане на изследването, характеристиките на извадката и психометричните индикатори на изработената тестова батерия. Използвани са специализирани статистически процедури: дескриптивна статистика, кростабулация, корелационен и регресионен анализ. Резултатите са представени в табличен вид, придружени от психологична интерпретация. Направено е обобщение и обсъждане на резултатите през верификацията на хипотезите в шеста глава. Отбелязани са главните изводи в приложен аспект, постигнатите резултати във връзка с предходни изследвания и възможностите за продължение на изследването. Работата завършва с кратко заключение.

3. Приноси

Приемам формулираните от докторанта приноси на дисертационния труд. Проведено е количествено и качествено проучване със специализирана извадка. Постигнат е интегративен психометричен модел за оценка на връзката на личностните характеристики, социалната подкрепа и отношението към себе си с определени стратегии за справяне и наличието на посттравматично израстване. Събран е емпиричен материал от българска социокултурна среда, който дава информация за спецификите на конкретни групи и техните модели на справяне. Получените резултати

имат приложна значимост в консултативен и терапевтичен контекст и успешно допълват данните в научното поле.

Представените от Бойко Панчев пет публикации (една в съавторство) са свързани с темата на дисертационния труд и представят различни подходи към изследването. Също така Б. Панчев има участие в две национални и три международни конференции, както и в един научен проект. В съответствие с минималните национални изисквания са налице 55 точки. Авторефератът (41 стр.) дава цялостна представа за дисертационния труд, като в систематизиран вид е представено съдържанието на всички аспекти на осъщественото изследване.

4. Препоръки и въпроси

Препоръчвам в бъдеще проучването да бъде трансформирано в книга на базата на дисертационен труд или в наръчник за професионалисти и други целеви групи.

5. Заключение

Представеното дисертационно изследване на тема „Роля на личностните характеристики и социалната подкрепа при справяне в екзистенциални кризи” ми дава основание да заключа, че Бойко Панчев притежава отлични умения и професионален опит за успешно планиране, реализиране и публикуване на научни изследвания. Като се вземат предвид в цялост качествата на дисертационния труд и неговите приноси към професионално разработената тематика, изказвам положително становище и предлагам на Уважаемото научното жури да присъди на Бойко Василев Панчев образователната и научна степен „доктор” по професионално направление „3.2. Психология“.

14 май 2024

гр. София

Автор:

/доц. д-р Д. Петров/